

**Si deri te mbrojtja më e
madhe e grave shtatzëna
të vetëpunësuarra dhe
bashkëshorteve shtatzëna
dhe partnereve jetësore të
personave të vetëpunësuar:**

*Sfidat për zhvendosjen e Direktivës
2010/41/BE me fokus në fushën e mbrojtjes
sociale dhe përfitimeve gjatë lehonisë në
Republikën e Maqedonisë së Veriut*

- dokument për politika publike -

Botues: Koalicioni "Të drejtat seksuale dhe shëndetësore të bashkësive të marginalizuara" MARGJINAT Shkup, Rrjeti për mbrojtje nga diskriminimi

Autore: Jovana Jovanovska Kanurkova

Redaktore: Biljana Kotevska

Përkthimi: Gramoz Shabani

Dizajni grafik: KOMA

Shtypi: Vinsent Grafik

Tirazhi: 50

Shkup, dhjetor 2020

RRJETI PËR
MBROJTJE NGA
DISKRIMINIMI

FOUNDATION ФОНДАЦИЈА
OPEN OTVORENO
SOCIETY OPIŠTECTVO
MACEDONIA MAKEĐONIJA

Projekti "Rrjeti për mbrojtje nga diskriminimi – Avancimi i barazisë për vëzhgimit dhe fuqizimit të sistemit për parandalimin dhe mbrojtjen nga diskriminimi" është financuar nga Fondacioni Shoqëria e Hapur - Maqedoni. Përmbajtja është përgjegjësi e vetme e autorit dhe grantistit dhe në asnjë mënyrë nuk mund të konsiderohet se i reflekton pikëpamjet dhe qëndrimet e Fondacionit Shoqëria e Hapur - Maqedoni.

Rrjeti për mbrojtje nga diskriminimi

**Si deri te mbrojtja më e
madhe e grave shtatzëna
të vetëpunësuarra dhe
bashkëshorteve shtatzëna
dhe partnereve jetësore të
personave të vetëpunësuar:**

*Sfidat për zhvendosjen e Direktivës
2010/41/BE me fokus në fushën e mbrojtjes
sociale dhe përfitimeve gjatë lehonisë në
Republikën e Maqedonisë së Veriut*

- dokument për politika publike -

Përmbajtja

Shënime hyrëse	06
Çfarë paraqet Direktiva 2010/41 dhe pse është e rëndësishme	11
Parimet e barazisë dhe Direktiva 2010/41/be	11
Vetëpunësimi dhe të drejtat e mbrojtjes sociale dhe përfitimet gjatë amësisë në përputhje me Direktivën 2010/41	14
Neni 7 dhe neni 8 të Direktivës 2010/41 – Mbrojtja sociale dhe përfitimet në bazë të amësisë	15

Mbrojtja sociale dhe kompensimet gjatë amësisë bë legjislacionin e Maqedonisë së Veriut

18

Vetëpunësimi

18

Mbrojtja sociale dhe vetëpunësimi

20

Kompensimet gjatë amësisë dhe vetëpunësimit

25

Përfundime dhe rekomandime

29

Bibliografia

32

SHËNIME HYRËSE

Në Republikën e Maqedonisë së Veriut, barazia gjinore dhe diskriminimi gjinor janë veçanërisht të theksuara në fushën e marrëdhënieve të punës në të gjitha fazat e përfshira nga marrëdhëniet e punës, siç janë qasja në punësim, rregullimi i marrëdhënies së punës, avancimi në vendin e punës dhe ndërprerja e marrëdhënies së punës. Se tregu maqedonas i punës po përballet me pabarazi gjinore është shënuar gjithashtu në Raportin e progresit të BE për Maqedoninë e Veriut për vitin 2019¹. Sipas këtij raporti, hendeku gjinor në tregun e punës është i dukshëm nga të dhënat për pjesëmarrjen në tregun e punës, ku 78% e burrave marrin pjesë në tregun e punës, krahasuar me 52% të grave, me një ndryshim të lehtë në raportin në 5 vitet e fundit. Për më tepër, hendeku gjinor është i dukshëm nëse analizojmë shkallën e punësimit në nivel shtetëror, e cila për gratë në vitin 2018 është 35.8% dhe është shumë më i ulët se për burrat, i cila është 54.4%. Lidhur me aktivitetin e popullsisë të aftë për punë, është e qartë se vetëm 44.6% e grave të afta për punë në vend janë aktive, në krahasim me 69.2% të burrave.² Së fundmi, nëse shohim edhe shkallën e pasivitetit, të dhënat e disponueshme tregojnë se kjo normë mes grave për vite me radhë është më e lartë krahasuar me atë të burrave, kështu që vetëm në tre vitet e fundit përqindja e grave joaktive që kërkojnë punë është rreth 63%.³

1 Raport i Komisionit Evropian për progresin e Maqedonisë së Veriut për vitin 2019, fq.50

2 Enti shtetëror për statistikë, 2019, “Gratë dhe burrat në Maqedoninë e Veriut”

3 Nga numri i përgjithshëm i kërkuesve joaktiv për punë përqindja e grave është 62,3% në 2019, 64.2% në 2018 dhe 64.4% në 2017. Burimi: MAKStat – baza e të dhënave – Gjendja në tregun e punës

Për gjendjen e këtillë në tregun e punës, pra për aktivitetin e vogël të grave në kontekstin maqedonas kontribuojnë më shumë faktorë. Gratë në kontekstin tonë shoqëror shpesh nuk janë pjesë e tregut të punës për shkak të angazhimit të tyre për mirëmbajtjen e shtëpive dhe kujdesin për fëmijët dhe/ose ofrimin e kujdesit për njerëzit në nevojë për shkak të moshës, shëndetit ose aftësisë së kufizuar, si dhe kryerjen e obligimeve në shtëpi në formën e punës së papaguar. Roli akoma i pranishëm tradicional patriarkal i grave në bashkësinë familjare kontribuon në aktivitetin e tyre më të ulët në tregun e punës, mundësi të kufizuara punësimi dhe përparimi, përfitime të kufizuara shoqërore, varësi nga bashkëshorti ose partneri i jetës dhe shpesh humbja e punës për shkak të amësisë. Kjo pozitë e grave në tregun e punës reflektohet më tej në pozicionin e saj në format dhe modelet e ndryshme të punësimit dhe realizimin e të drejtave që burojnë nga këto forma.

Në mënyrë që të flasim për format e ndryshme të punësimit, dhe në atë drejtim vetëpunësimin si formë, është jashtëzakonisht e rëndësishme të kihet parasysh shkalla e papunësisë në nivelin shtetëror. Shkalla e papunësisë në Maqedoninë e Veriut është shumë e lartë në 10 vitet e fundit, dhe në të njëjtën kohë në vend është jashtëzakonisht e lartë dhe shkalla e popullsisë joaktive ku gratë sipas statistikave të fundit përbëjnë 55.7%.⁴

4 Sipas të dhënave të fundit për tregun e punës në vitin 2020, shkalla e popullatës aktive është 56.5%, shkalla e punësimit është 47.1%, derisa shkalla e papunësisë është 16.7. Burimi: Enti shtetëror për statistikë, Popullata aktive në Republikën e Maqedonisë së Veriut. Rezultatet nga Anketa për fuqinë e punës, tremujori II nga viti 2020

Vetëpunësimi në thelb po dëshmon se është një model më i zakonshëm i punësimit i përdorur në kushtet e papunësisë së lartë nga personat e papunë të cilët nuk kanë qenë në gjendje të gjejnë punë për një kohë të gjatë, veçanërisht në vitet e fundit.⁵ Si një model që përdoret gjithnjë e më shumë nga të papunët në vend, ka nevojë për t'u rishikuar rregullimi ligjor i vetëpunësimit si një model në legjislacionin kombëtar, por edhe më shumë rishikim i hollësishëm i rregullimit të vetëpunësimit në kontekstin e të drejtës të BE-së që e rregullon këtë model dhe standardet e vendosura nga BE.

Në këtë drejtim, Direktiva 2010/41/BE e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit, e cila është temë e këtij dokumenti, po bëhet gjithnjë e më e rëndësishme⁶. Kjo direktivë përcakton qartë personat e vetëpunësuar dhe bashkëshortët ose partnerët e jetës së personave të vetëpunësuar dhe në të njëjtën kohë për herë të parë përcakton dhe mundëson përfitimet e lehonisë, tregon nevojën e fortë për të mundësuar realizimin e së drejtës për përfitime të lindjes për këto gra, përfshirë pushimin e lehonisë, i referohet rregullimit të këtyre përfitimeve dhe kohëzgjatjes së pushimit të lehonisë në kushte të barabarta pasi kjo rregullohet për punonjësit e tjerë me palë të treta etj. Gratë që janë plotësisht të varura nga bashkëshorti ose partneri i tyre i vetëpunësuar përballen me një rrezik të

-
- 5 Numri i personave të regjistruar të vetëpunësuar nuk korrespondon me numrin real, pasi që një pjesë e madhe e personave të vetëpunësuar nuk regjistrohen si të vetëpunësuar. Nuk është zbatuar hulumtim i cili do të vërtetoje shkaqet për këtë.
- 6 Direktiva 2010/41 / BE e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit nga 7 korriku 2010 mbi zbatimin e parimit të trajtimit të barabartë midis burrave dhe grave të angazhuar në vetëpunësim dhe shfuqizimin e Direktivës së Këshillit 86/613/BEE.

lartë të varfërisë nëse mbeten pa një bashkëshort ose partner për ndonjë arsye. Qëllimi i Direktivës është pikërisht të mbrojë këto “gra në ndihmë”⁷ duke u ofruar atyre sigurim social në të njëjtat kushte me punëtorët e tjerë. Kjo zvogëlon rrezikun e përmendur të varfërisë për gratë që ishin plotësisht të varura nga partneri ose bashkëshorti i tyre i vetëpunësuar.

Për shkak të rëndësisë së vetëpunësimit dhe zhvendosjes të legjislacionit të BE-së në kontekstin e brendshëm, e kombinuar me situatën e vendosur në tregun e punës dhe barazinë gjinore, ky dokument politikash përqendrohet në nenet 7 dhe 8 të Direktivës 2010/41/BE mbi mbrojtjen sociale dhe përfitimet e lehonisë. Ky dokument vlerëson shkallën në të cilën kjo Direktivë është përkthyer në legjislacionin maqedonas, d.m.th. shkallën në të cilën përfitimet e tilla sigurohen nga ligjet dhe rregulloret e Maqedonisë. Ky dokument, përveç vlerësimit të konvertimit, zbulon gjithashtu se ku shteti nuk i ka rregulluar këto çështje ose i ka rregulluar në mënyrë të papërshtatshme, d.m.th. kur është i nevojshëm një ndryshim që këto të drejta të sigurohen në mënyrë adekuate për të vetëpunësuarit.

7 Bashkëshortët ose partneret e jetës të punëtorëve të vetëpunësuar të cilët ndihmojnë në biznesin e tyre

Për këtë qëllim, ky dokument ofron përgjigje për pyetjet e mëposhtme:

1	Cilat janë elementet lidhur me vetëpunësimin, mbrojtjen sociale dhe përfitimet në rast të amësisë në Direktivat ku duhet t'u kushtohet vëmendje?
2	Si janë transferuar këto elemente në ligjet dhe aktet nënligjore të vendit në të drejtën kombëtare?
3	Cilat ndryshime nevojiten në legjisllacionin maqedonas me qëllim të transferimit adekuat dhe zbatimit të Direktivës 2010/41 lidhur me nenet 7 dhe 8?

Dokumenti ofron përgjigje për këto pyetje përmes analizës së ligjeve dhe akteve nënligjore përkatëse, depërtimit në raportet dhe hulumtimeve ekzistuese, statistikave të disponueshme dhe depërtimit në programet e vetëpunësimit dhe masave të mbledhura përmes hulumtimit të punës dhe analizuar përmes analizës së përmbajtjes. Së pari, Direktiva 2010/41 dhe elementët kryesorë të saj janë konsideruar për çështjen që është fokusi kryesor i kësaj përmbledhjeje. Pastaj rishikohet situata e brendshme dhe përcaktohen ndryshimet në lidhje me të. Në fund, bazuar në situatën e krijuar, jepen një sërë konkluzionesh dhe rekomandimesh.

ÇFARË PARAQET DIREKTIVA 2010/41 DHE PSE ËSHTË E RËNDËSISHME

Parimet e barazisë dhe Direktiva 2010/41/BE

Vlera thelbësore e Bashkimit Evropian, ndër të tjera, është barazia dhe mosdiskriminimi siç përcaktohet dhe shprehet në Nenin 2 të Traktatit për Bashkimin Evropian.⁸ Ky artikull është përkthyer në akte specifike ligjore, duke përfshirë direktivat me të cilat vendet anëtare, si dhe vendet kandidatë për anëtarësim në BE, janë të detyruara t'i harmonizojnë. Përveç traktateve themeluese, Karta e të Drejtave Themelore të Bashkimit Evropian⁹ është e rëndësishme, e cila në Titullin III, e cila i referohet barazisë, përmban dispozita të përgjithshme mbi barazinë para ligjit dhe ndalimin e çdo forme të diskriminimit, si dhe dispozita individuale në lidhje me, ndër të tjera, të barazisë midis grave dhe burrave. Neni 23 i kësaj Karte përcakton që barazia midis grave dhe burrave duhet të sigurohet në të gjitha fushat, përfshirë punësimin, punën dhe pagën, dhe se parimi i barazisë nuk përjashton mirëmbajtjen ose miratimin e masave që parashikojnë përfitime specifike në përfitimi i seksit më pak të përfaqësuar.

Direktiva 2010/41 e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit¹⁰ në këtë drejtim është një nga instrumentet përkatëse në fushën e barazisë dhe i referohet zbatimit të parimit të trajtimit të barabartë midis grave dhe burrave të përfshirë në veprimtari të vetëpunësuar. Miratimi i kësaj

8 Version i konsoliduar nga Marrëveshja e Bashkimit Evropian, Official Journal C 326 , 26/10/2012 P. 0001 - 0390

9 Kapitulli për të drejtat fundamentale të Bashkimit Evropian, 2010/C 83/02

10 Direktiva 2010/41 e Parlamentit Evropian dhe Këshilli i Evropës, 7 korrik 2010,

Direktive shfuqizon Direktivën e mëparshme 86/613/KEE, e cila nuk ka provuar të jetë shumë efektive në drejtim të punëtorëve të vetëpunësuar dhe grave dhe partnerëve të jetës së punëtorëve të vetëpunësuar.

Ndryshimi që sjell kjo Direktivë është në përmirësimin e ndjeshëm të mbrojtjes së punëtorëve të vetëpunësuar dhe grave ose partnerëve të jetës së punëtorëve të vetëpunësuar që ndihmojnë në biznesin e tyre. Duke pasur parasysh ndjeshmërinë e grave të vetëpunësuar shtatzëna dhe grave shtatzëna ose partnerëve të jetës së personave të vetëpunësuar, Direktiva thekson nevojën e madhe për të siguruar të drejtën e përfitimeve të lehonisë për këto gra, përfshirë pushimin e lehonisë. Ajo që është veçanërisht e rëndësishme është që Direktiva i referohet rregullimit të këtyre shtesave dhe kohëzgjatjes së pushimit të lehonisë nën të njëjtat kushte siç rregullohet kjo për punonjësit e tjerë të palës së tretë. Për më tepër, Direktiva rregullon përfitimet sociale për personat e vetëpunësuar dhe bashkëshortët ose partnerët e tyre, e cila është e një rëndësie të veçantë për gratë që mbështeten te bashkëshortët dhe partnerët e jetës që janë të vetëpunësuar. Gratë që janë plotësisht të varura nga bashkëshorti ose partneri i tyre i vetëpunësuar përballen me një rrezik të lartë të varfërisë nëse mbeten pa një bashkëshort ose partner për ndonjë arsye. Qëllimi i Direktivës është të mbrojë këto “gra në ndihmë” duke u ofruar atyre sigurime sociale në të njëjtat kushte me punëtorët e tjerë.

Kjo Direktivë, për herë të parë, jep përfitime të lindjes për gratë e vetëpunësuar në nivelin e Bashkimit Evropian. Në të njëjtën kohë, kjo Direktivë lejon vendet anëtare të miratojnë masa për veprim pozitiv që synojnë të sigurojnë barazi të plotë midis burrave dhe grave në moshë pune.

Megjithëse trajtimi i barabartë duket të jetë baza e kësaj Direktive, në funksion të ndryshimeve që kjo Direktivë sjell me një fokus të veçantë në përfitimet sociale dhe përfitimet e lehonisë për punëtorët e vetëpunësuar dhe "gratë ndihmëse", do të thuhet se nenet 7 dhe 8 në lidhje me mbrojtjen sociale dhe të nënës janë në fakt dispozitat kryesore të Direktivës 2010/41.¹¹

11 Catherine Barnard and Alysia Blackham (2015), "Self-Employed The implementation of Directive 2010/41 on the application of the principle of equal treatment between men and women engaged in an activity in a self-employed capacity", European Network of Legal Experts in the Field of Gender Equality

Vetëpunësimi dhe të drejtat e mbrojtjes sociale dhe përfitimet gjatë amësisë në përputhje me Direktivën 2010/41

Vetëpunësimi në pjesën më të madhe rregullohet vetëm në nivel kombëtar. Secili organ dhe organ individual ka dispozitat e veta ligjore dhe rregullatore, dhe dispozitat për vetëpunësimin ndryshojnë shumë midis vendeve. Diversiteti i formave të vetëpunësimit tërheq forma të ndryshme të rregullimit të zgjidhura kryesisht në nivelin kombëtar.

Vetëpunësimi është një çështje që prek aktualisht 32.9 milion njerëz të moshës 15 deri 74 vjeç, ose 14.2% të numrit të përgjithshëm të punësuarve në Bashkimin Evropian.¹² Kjo tregon që vetëpunësimi është një formë e pranishme në mënyrë të konsiderueshme e punësimit në nivel të Bashkimit Evropian dhe për këtë arsye nevoja për rregullimin e duhur, përfshirë përmes një përkufizimi të qartë të personave të vetëpunësuar dhe partnerëve të tyre. Çështja është debatuar gjithashtu në Parlamentin Evropian, i cili u ka bërë thirrje vendeve anëtare të njohin vetëpunësimin “si një formë e punës që ndihmon krijimin e vendeve të punës dhe uljen e papunësisë, dhe që zgjerimi i vetëpunësimit duhet të shkojë paralelisht me mbrojtje e përshtatshme sociale për të vetëpunësuarit, siç përcaktohet në vendet anëtare dhe ... për të lehtësuar mundësinë që të gjithë punëtorët, duke përfshirë punëtorët e vetëpunësuar dhe bashkëshortët ose partnerët e tyre që

12 Punësimi sipas seksit, moshës dhe statusit profesional, Burimi: EuroStat

marrin pjesë në aktivitetet e tyre, të kombinojnë përgjegjësitë për punën dhe kujdesin, duke përfshirë duke përshpejtuar zbatimin e neneve 7 dhe 8 të Direktivës 2010/41/BE të 7 korrikut 2010, dhe duke u siguruar punëtorëve fleksibilitet në lidhje me orët e punës, tele-punën dhe punën me orar të shkurtuar për kujdesin për të miturit dhe personat e varur, me kërkesën e tyre”.¹³

Neni 7 dhe neni 8 të Direktivës 2010/41 – Mbrojtja sociale dhe përfitimet në bazë të amësisë

| 15 |

Të drejtat për mbrojtjen sociale dhe përfitimet e lehonisë kanë të bëjnë pikërisht me personat të cilëve u referohet Direktiva në përputhje me Nenin 2, gjegjësisht me personat e vetëpunësuar dhe me bashkëshortët dhe partnerët e jetës së personave të vetëpunësuar. Neni 7 - Mbrojtja sociale, Direktiva i udhëzon vendet anëtare të marrin masat e duhura në sistemet e tyre të mbrojtjes sociale për të siguruar që bashkëshortët dhe bashkëshortët e personit të vetëpunësuar ta gëzojnë të drejtën e mbrojtjes sociale mbi një bazë të detyrueshme ose vullnetare. Me nenin 8 - Përfitimet e lehonisë, Direktiva i drejton vendet anëtare të marrin masat e duhura për të siguruar që gratë e vetëpunësuar dhe gratë dhe bashkëshortët e personave të vetëpunësuar të marrin përfitime të mjaftueshme të lehonisë për t’iu mundësuar atyre të përfundojnë aktivitetin e tyre profesional

13 Rezoluta e Parlamentit Evropian nga 14 janari 2014 për mbrojtje sociale për të gjithë, duke përfshirë edhe punëtorët e vetëpunësuar (2013/2111 (INI))

për shkak të shtatzënisë ose amësisë për një periudhë prej të paktën 14 javësh mbi një bazë të detyrueshme ose vullnetare.

Një kompensim i tillë sipas Direktivës, në mënyrë që të konsiderohet i mjaftueshëm, duhet të garantojë të ardhura që përdoruesi do të merrte nëse do të pushonte nga aktivitetet e saj bazuar në shëndetin e saj dhe/ose të ardhurat ekuivalente me humbjen mesatare të të ardhurave ose fitimit në lidhje me periudhë e krahasueshme e mëparshme, duke iu nënshtruar çdo kufiri të sipërm të vendosur nga ligji kombëtar dhe/ose të ardhurave të tilla ekuivalente me çdo ndihmë tjetër familjare të përcaktuar nga ligji kombëtar, duke iu nënshtruar çdo kufiri të sipërm të vendosur nga ligji kombëtar. Kjo do të thotë që Direktiva jo vetëm që i referohet kohëzgjatjes minimale të ndërprerjes së punës dhe rrjedhimisht pagesës së kompensimit për këtë kohëzgjatje, por gjithashtu përcakton saktësisht se cili kompensim mund të konsiderohet si e ardhur e mjaftueshme në rast të një ndërprerjeje të tillë. Për më tepër, Direktiva udhëzon vendet anëtare të marrin masat e duhura për të siguruar që punëtorët e vetëpunësuar dhe bashkëshortët dhe partnerët e jetës së personave të vetëpunësuar të kenë qasje në të gjitha shërbimet ekzistuese që ofrojnë zëvendësime të përkohshme ose në ndonjë shërbim ekzistues social kombëtar. Kjo qasje mund të rregullohet në mënyrë të tillë që të jetë një alternativë ndaj kompensimit ose një pjese të vetë kompensimit.

Sic u përmend më herët, ajo që është veçanërisht e rëndësishme është që Direktiva t'i referohet rregullimit të këtyre shtesave dhe kohëzgjatjes së pushimit të lehonisë në kushte të barabarta pasi kjo rregullohet për punonjësit e tjerë të palës së tretë. Duke përcaktuar të drejtën e pushimit të lehonisë dhe lejes së lindjes të paktën 14 javë me kërkesë të përfituesit, për herë të parë në nivelin e Bashkimit Evropian, ndihma e lehonisë u jepet punëtorëve të vetëpunësuar dhe përcaktohet kohëzgjatja minimale e lejes së lindjes. Në këtë mënyrë, Direktiva thekson cenueshmërinë e grave të vetëpunësuar shtatzëna dhe grave shtatzëna ose partnerëve të jetës së personave të vetëpunësuar, duke marrë parasysh të gjitha rreziqet ndaj të cilave ekspozohen këto kategori të grave në mungesë të dispozitave të përshtatshme ligjore që i rregullon këto kompensime.

MBROJTJA SOCIALE DHE KOMPENSIMET GJATË AMËSISË BË LEGJISLACIONIN E MAQEDONISË SË VERIUT

Vetëpunësimi

Ajo që shfaqet si një problem fillestar në zbatimin e parimit të trajtimit të barabartë në vetëpunësimin, në kontekstin tonë është vetë mungesa e përcaktimit dhe rregullimit adekuat të vetëpunësimit në legjislacionin kombëtar. Kështu, Ligji për kontributet e sigurimeve të detyrueshme sociale¹⁴ përcakton personin e vetëpunësuar si “një person fizik që kryen një aktivitet të pavarur ekonomik ose një shërbim profesional dhe tjetër intelektual nga i cili fiton të ardhura, në përputhje me ligjin”, dhe Ligjin për punësimin dhe sigurimin e papunësisë¹⁵, Neni 2 përcakton personin e vetëpunësuar si “një person fizik që kryen veprimtari të pavarur ekonomike ose shërbim profesional dhe shërbim tjetër intelektual nga i cili fiton të ardhura, për llogari të tij, nën kushtet e përcaktuara me ligj”. Një mangësi e madhe është fakti se ligji themelor në këtë fushë, Ligji për marrëdhënie pune, nuk përcakton vetëpunësimin si një nga format ekzistuese të punësimit, dhe as nuk përcakton të vetëpunësuarit si një kategori e punëtorëve, e cila bie në kundërshtim me qëllimin e tij për të përfshirë të gjithë punëtorët në procesin e punës dhe sigurimin e mbrojtjes dhe dinjitetit të tyre.

14 Ligji për kompensime nga sigurimi i detyrueshëm social, “Gazeta zyrtare e Republikës së Maqedonisë” nr. 142/08, 64/09, 156/09, 166/10, 53/11, 185/11, 44/12, 15/13, 91/13, 170/13, 97/14, 113/14, 180/14, 188/14, 20/15, 48/15, 129/15, 217/15, 190/16, 171/17, 35/18 dhe 247/1

15 Ligji për punësim dhe sigurim në rast të papunësisë, “Gazeta zyrtare e Republikës së Maqedonisë” nr. 37/97, 25/00, 101/00, 50/01, 25/03, 37/04, 4/05, 50/06, 29/07, 102/08, 161/08, 50/10, 88/10, 51/11, 11/12, 80/12, 114/12, 39/14, 44/14, 44/14, 113/14, 56/15, 129/15, 147/15, 154/15, 27/16, 119/16, 21/18, 113/18 dhe “Gazeta zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut” nr. 124/19,

Rregullimi dhe rregullimi joadekuat i vetëpunësimit çon më tej në mungesë të dispozitave të duhura që do të lidhen me përfitimet e të vetëpunësuarve, por edhe me partnerët ose bashkëshortët e tyre. Kjo veçanërisht i referohet të drejtave dhe përfitimeve në fushën e mbrojtjes sociale dhe amësisë që ishin objekt i një analize shtesë të këtij dokumenti. Kjo Direktivë përcakton qartë personat e vetëpunësuar dhe bashkëshortët ose partnerët e jetës së personave të vetëpunësuar dhe gjithashtu për herë të parë përcakton dhe mundëson përfitimet e lindjes. Legjislacioni ynë nuk e rregullon vetëpunësimin dhe personat e vetëpunësuar në ligjin themelor që i referohet kësaj fushe, përkatësisht në Ligjin për marrëdhëniet e punës, por përcakton personat e vetëpunësuar në ligjet e tjera të kësaj fushe. Sa i përket bashkëshortëve dhe partnerëve të jetës të vetëpunësuarve, legjislacioni ynë nuk i njeh partnerët e jetës si kategori dhe dallon vetëm partnerët martesorë dhe jashtëmartesor dhe për atë qëllim është e nevojshme të ndryshohet Ligji për familjen ose të miratohet një ligj i veçantë për partneritetin civil që do t'i rregullojë këto forma. Këtu është problemi i parë që shtrihet më tej në rregullimin e mbrojtjes sociale dhe përfitimeve në lidhje me bashkëshortët dhe partnerët e jetës të vetëpunësuarve, të diskutuar në dy pjesët e ardhshme të kësaj përmbledhjeje.

Mbrojtja sociale dhe vetëpunësimi

Të drejtat për mbrojtjen sociale dhe përfitimet e lehonisë u referohen pikërisht personave të cilëve u referohet Direktiva, d.m.th. personave të vetëpunësuar dhe bashkëshortëve dhe partnerëve të jetës së personave të vetëpunësuar. Në këtë kontekst, është jashtëzakonisht e rëndësishme të shikohet legjislacioni që adreson këto çështje. Legjislacioni ynë nuk i njeh partnerët e jetës në kontekstin e vetëpunësimit, që do të thotë se kjo kategori nuk ka të drejta të mbrojtjes sociale bazuar në vetëpunësimin e partnerit të tyre të jetës. Kjo do të thotë se kusht për përfitimet e mbrojtjes sociale për bashkëshortët e të vetëpunësuarve është ekzistenca e një martese zyrtare në përputhje me ligjin kombëtar. Ligji aktual për familjen¹⁶ rregullon bashkësinë martesore dhe jashtëmartesore, por në bashkësinë jashtëmartesore nuk rregullon mbrojtjen sociale dhe rregullon vetëm disa të drejta siç janë të drejtat që lidhen me kujdesin e fëmijëve të përbashkët. Kur bëhet fjalë për martesën e lidhur në përputhje me Ligjin për familjen, legjislacioni ynë është i qartë dhe përcakton që gratë e personave të vetëpunësuar kanë të drejtën e mbrojtjes sociale si çdo bashkëshort tjetër i një punëtori të punësuar.

16 Ligji për familjen, "Gazeta zyrtare e Republikës së Maqedonisë" nr. 80/92, 9/96, 38/04, 33/06, 84/08, 67/10, 156/10, 39/12, 44/12, 38/14, 115/14, 104/15 dhe 150/15

Ligji për sigurimin shëndetësor¹⁷ përcakton se personat e siguruar janë personat e siguruar dhe anëtarët e familjes së tyre, dhe në Nenin 5 ku rendit personat e siguruar, ai përmend në mënyrë të qartë personat e vetëpunësuar si persona që sigurohen detyrimisht.

Mbrojtja sociale e personave të vetëpunësuar në vendin tonë rregullohet nga të njëjtat ligje që rregullojnë mbrojtjen sociale të gjithë personave të tjerë të punësuar. Këto përfshijnë Ligjin për kontributet e sigurimeve të detyrueshme sociale dhe Ligjin për tatimin mbi të ardhurat personale. Ligji për kontributet e sigurimeve të detyrueshme sociale përcakton se personat e vetëpunësuar janë të detyruar të paguajnë kontribute për pensionin e detyrueshëm dhe sigurimin e aftësisë së kufizuar, si dhe kontributet e sigurimit të detyrueshëm në rast të papunësisë dhe që personat e vetëpunësuar janë të detyruar të llogarisin dhe paguajnë kontribute për veten e tyre. Në pjesën që i referohet mënyrës së llogaritjes, ky ligj përcakton se baza për llogaritjen dhe pagimin e kontributeve për personat e vetëpunësuar është pagesa mujore e paradhënies së të ardhurave neto, pra shuma e përgjithshme e përcaktuar e të ardhurave neto mbi të cilat paguhet tatimi, në përputhje me Ligjin për tatimin në të ardhurat personale për një person të vetëpunësuar. Në të njëjtin nen, ligji parashikon një bazë të ndryshme për llogaritjen e kontributeve për personat e vetëpunësuar që janë në vitin e parë të kryerjes së aktivitetit në shumën prej 50% të pagës mesatare mujore për

17 Ligji për sigurim shëndetësor, "Gazeta zyrtare e Republikës së Maqedonisë" nr. 25/00, 34/00, 96/00, 50/01, 11/02, 31/03, 84/05, 37/06, 18/07, 36/07, 82/08, 98/08, 6/09, 67/09, 50/10, 156/10, 53/11, 26/12, 16/13, 91/13, 187/13, 43/14, 44/14, 97/14, 112/14, 113/14, 188/14, 20/15, 61/15, 98/15, 129/15, 150/15, 154/15, 192/15, 217/15, 27/16, 37/16, 120/16, 142/16, 171/17 dhe "Gazeta zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut" nr. 275/19

punonjës në Republikë të publikuar në janar të vitit aktual sipas Entit shtetëror për statistikë, deri në fund të vitit të parë kalendarik në të cilin filloi të funksionojë. Për më tepër, në të njëjtin nen, ligji siguron një mundësi që personat e vetëpunësuar të jenë në gjendje të paguajnë kontributet mbi një bazë më të lartë, sipas kërkesës së tyre personale. Nenet 15 dhe 16 të të njëjtit ligj rregullojnë bazën më të ulët dhe më të lartë për llogaritjen dhe pagesën e kontributeve.

Ligji për tatimin mbi të ardhurat personale¹⁸, nga ana tjetër, përcakton se të ardhurat personale nënkuptojnë gjithashtu të ardhura nga një veprimtari e pavarur. (Neni 3) Në përputhje me nenin 14, “të ardhurat nga puna janë çdo e ardhur e fituar nga tatimpaguesi në bazë të punësimit, duke përfshirë të ardhurat sipas një kontrate për shërbime të përkohshme të organeve të administratës shtetërore, të personave juridik dhe fizik vendas dhe të huaj, si dhe personat fizikë vendas dhe të huaj që kryejnë veprimtari të pavarur, nëse nuk përjashtohet nga tatimi me këtë ligj.” Neni 19 i këtij Ligji rregullon shprehimisht të ardhurat nga veprimtaria e pavarur si të ardhura të realizuara nga veprimtaria ekonomike, të ardhura nga ofrimi i shërbimeve profesionale dhe shërbime të tjera intelektuale, të ardhura nga veprimtaria bujqësore dhe të ardhura nga aktivitete të tjera qëllimi përfundimtar i të cilave janë të ardhurat. Neni 21 përcakton bazën për llogaritjen e tatimit mbi të ardhurat nga veprimtaria e pavarur kur rregullon që baza është diferenca midis të ardhurave totale dhe shpenzimeve totale të tatimpaguesit, të rritura me shpenzimet e panjohura për qëllime tatimore.

18 Ligji mbi tatimin e të ardhurave personale, “Gazeta zyrtare e Republikës së Maqedonisë” nr. 241/18 dhe “Gazeta zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut” nr. 275/19

Gratë që jetojnë në zonat rurale që zakonisht punojnë në bujqësi nuk regjistrohen si të punësuar dhe nuk paguajnë sigurime sociale dhe kompensime. Në një studim mbi sfidat me të cilat përballen gratë në zonat rurale në ushtrimin e të drejtave të tyre në fushën e mbrojtjes sociale zbuloi se kushte të tilla si papunësia, varfëria, lidhja e dobët infrastrukturore me qytetet dhe mungesa e qasjes në arsimin bazë, shërbimet shëndetësore dhe sociale, si dhe këmbëngulja e mentalitetit tradicional dhe patriarkal që imponon role stereotipe mbi gratë dhe burrat, kontribuojnë që këto gra të kenë qasje të kufizuar në ushtrimin e të drejtave të mbrojtjes sociale.¹⁹ Sipas këtij hulumtimi, problemet kryesore sociale që prekin gratë në zonat rurale janë varfëria dhe standardi i ulët i jetesës. Gratë rurale në përgjithësi janë të papuna, sepse për punën që bëjnë, qoftë në lidhje me obligimet shtëpiake apo aktivitetet bujqësore/blegtorale, ato zakonisht nuk fitojnë të ardhura dhe në të njëjtën kohë nuk mund të ushtrojnë të drejta të caktuara.

19 Dijana Stojanović Gjorgjević, Tanja Tomić, Violeta Kunovska, Ana Vasileva, Shkup, Komiteti i Helsinkit për të drejtat e njeriut të Republikës së Maqedonisë, 2018, "Analiza e gjendjes të grave në mjediset rurale: më shumë pengesa se sa mundësi" fq.69

Bashkimi Evropian gjithashtu e ka identifikuar këtë problem dhe në një nga raportet e Komisionit për mundësi të barabarta për gratë dhe burrat, rekomandon që vendet të krijojnë dispozita të qarta ligjore mbi situatën e ndihmës ndaj bashkëshortëve, si dhe të njohin të drejtën për pushim të lehonisë dhe përfitime të lindjes, si dhe të drejtat autonome të mbrojtjes sociale për të ndihmuar bashkëshortët e punëtorëve të vetëpunësuar.²⁰

Nga kjo mund të konkludohet se shteti ka krijuar një sistem të mbrojtjes sociale të personave të vetëpunësuar i cili rregullohet nga të njëjtat ligje që rregullojnë mbrojtjen sociale të të gjithë punonjësve të tjerë. Sidoqoftë, ajo nuk i njeh partnerët e jetës në kontekstin e vetëpunësimit, që do të thotë se kjo kategori nuk ka të drejta të mbrojtjes sociale bazuar në vetëpunësimin e partnerit të tyre të jetës. Kjo do të thotë se një kusht për përfitimet e mbrojtjes sociale për bashkëshortët e të vetëpunësuarve është ekzistenca e një martese zyrtare në përputhje me ligjin kombëtar. Kur bëhet fjalë për një martesë të lidhur në përputhje me Ligjin për familjen, legjisllacioni ynë është i qartë dhe përcakton që gratë e personave të vetëpunësuar kanë të drejtën e mbrojtjes sociale si çdo bashkëshort tjetër i një punëtori të punësuar. Në këtë mënyrë, kjo kategori e partnerëve të jetës së personave të vetëpunësuar mbetet pa të drejta të mbrojtjes sociale bazuar në vetëpunësimin e partnerit të tyre të jetës, gjë që është në kundërshtim me qëllimin e Direktivës 2010/41.

20 "Rural women in Europe" - Committee on Equal Opportunities for Women and Men Rapporteur: Ms Carmen Quintanilla Barba, Spain, EPP/CD, pg.17

Kompensimet gjatë amësisë dhe vetëpunësimit

Siç është përmendur në ligjin themelor që ka të bëjë me të drejtat e punëtorëve, Ligji për marrëdhëniet e punës nuk përmend fare vetëpunësimin si formë e punësimit, dhe as nuk përmend personat e vetëpunësuar. Në legjislacionin tonë, të drejtat që rrjedhin nga vetëpunësimi si një formë punësimi mbulohen nga ligje të tjera. E njëjta gjë vlen për të drejtat dhe shtesat e bazuara në amësi që rregullohen në Ligjin për sigurimin shëndetësor duke e lidhur atë me dispozitat e Ligjit për marrëdhëniet e punës. Fitimi i të drejtës për përfitime të lehonisë buron nga statusi i një personi të siguruar në përputhje me Ligjin për sigurimin shëndetësor.²¹ Nëse shqyrtohet neni 5 i këtij ligji, do të shihet se ky ligj siguron detyrimisht personat e vetëpunësuar, si dhe mbajtësit e pronave bujqësore familjare të kategorisë së dytë dhe të tretë, në përputhje me Ligjin për bujqësinë dhe zhvillimin rural. Ky nen e vendos themelin mbi të cilin fitohet më tej e drejta për këto kompensime. E drejta për kompensime rregullohet në nenin 12 të këtij ligji, i cili përcakton se sigurimi i detyrueshëm shëndetësor siguron të drejtën për kompensim në para, ndër të tjera, gjatë mungesës në punë për shkak të shtatzënisë, lindjes së fëmijës dhe amësisë. Neni 14, i cili rregullon në mënyrë specifike të drejtën e kompensimit të pagës gjatë mungesës në punë për shkak të shtatzënisë, lindjes së fëmijës dhe lehonisë, parashikon që e drejta e kompensimit të pagës gjatë

21 Ligji për sigurim shëndetësor, "Gazeta zyrtare e Republikës së Maqedonisë" nr. 25/00, 34/00, 96/00, 50/01, 11/02, 31/03, 84/05, 37/06, 18/07, 36/07, 82/08, 98/08, 6/09, 67/09, 50/10, 156/10, 53/11, 26/12, 16/13, 91/13, 187/13, 43/14, 44/14, 97/14, 112/14, 113/14, 188/14, 20/15, 61/15, 98/15, 129/15, 150/15, 154/15, 192/15, 217/15, 27/16, 37/16, 120/16, 142/16, 171/17 dhe "Gazeta zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut" nr. 275/19

mungesës në punë për shkak të shtatzënisë, lindjes së fëmijës dhe amësisë mund të ushtrohet nga personat e vetëpunësuar, ku duhet theksuar se vlen vetëm për gratë e vetëpunësuar. Ajo që është gjithashtu e dukshme nga rregullimi në këtë artikull është se në listën e gjerë të personave të siguruar që kanë këtë të drejtë, gruaja mbajtëse e një fermë bujqësore familjare të kategorisë së dytë dhe të tretë mungon. Sipas të njëjtit nen, periudha për të cilën paguhet kjo ndihmë i referohet rregullimit të saj në përputhje me Ligjin për marrëdhëniet e punës, d.m.th. kjo ndihmë ka të bëjë me mungesën në punë gjatë shtatzënisë, lindjes dhe të qenit prind. Sipas Ligjit për marrëdhëniet e punës, neni 165, punëtorja ka të drejtë për pushim me pagesë për një periudhë prej nëntë muaj pa ndërprerje, dhe nëse ajo lind disa fëmijë në të njëjtën kohë (binjakë, treshe dhe më shumë) për 15 muaj. Sipas të njëjtit nen, punëtorja mund të fillojë pushimin për shkak të shtatzënisë, lindjes së fëmijës dhe të qenit prind 45 ditë para lindjes, dhe detyrimisht 28 ditë para lindjes. Lidhur me mënyrën në të cilën llogaritet shtesa e pagës gjatë pushimit për shkak të shtatzënisë, lindjes së fëmijës dhe të qenit prind, Ligji për sigurimin shëndetësor e rregullon atë në nenet 16 dhe 17. Neni 16 përcakton se baza për llogaritjen e shtesës së pagës është shuma mesatare mujore të pagës së paguar mbi të cilën është paguar kontributi për sigurimin e detyrueshëm shëndetësor në dymbëdhjetë muajt e fundit para ndodhjes së rastit, për shkak të të cilit është fituar e drejta e kompensimit, në këtë rast shtatzënia ose lindja. Në përputhje me nenin 17, shuma e kompensimit të pagës gjatë pushimit për shkak të shtatzënisë, lindjes së fëmijës dhe lehonisë është 100% e bazës së kompensimit të pagës të përcaktuar në nenin 16. Shuma e kompensimit të pagës e llogaritur në bazë të nenit 16 të këtij ligji nuk mund të jetë më e lartë se shuma e katër pagave mesatare mujore të paguara në vend në vitin e kaluar. Kjo ndihmë paguhet nga buxheti i shtetit.

Rregullimi i kompensimit në legjislacionin tonë nuk korrespondon me kriteret e përcaktuara në nenin 8 të Direktivës 2010/41, më saktësisht paragrafit 3 të këtij neni, sepse sipas legjislacionit tonë për gratë e vetëpunësuarat kompensimi lidhet me nivelin e sigurimit që gruaja e paguante para pushimit të lehonisë. Ajo që devijon më tej nga kriteret e përcaktuara në Direktivë është mos sigurimi i grave ose bashkëshortëve femra ose partnerëve të jetës të cilët, sipas legjislacionit tonë, nuk gëzojnë të drejtën e pushimit të lehonisë. Kjo është në thelb në kundërshtim me qëllimin e nenit 8 të Direktivës, dhe në përputhje me atë që është konkluduar në lidhje me dispozitat kryesore dhe promovimet që përfshin kjo Direktivë dhe është në kundërshtim me qëllimin e përgjithshëm të Direktivës. Në lidhje me paragrafin 4 të nenit 8 të Direktivës në lidhje me zëvendësimet e përkohshme, ekziston një mangësi legjislative pasi nuk ka dispozita në legjislacionin ekzistues kombëtar që parashikon zëvendësime të përkohshme për personat që përdorin pushimin e lehonisë, por ekziston një dispozitë në Ligjin për punësimin dhe sigurimet në rast të papunësisë²², sipas së cilës punëdhënësi nga sektori privat, me një kërkesë të paraqitur më parë, do të përjashtohet nga pagesa e kontributeve të detyrueshme të sigurimeve sociale për një person që do ta punësojë atë si një zëvendësim për një punëtor që përdor pushimin e lehonisë nga puna, për periudhën gjatë pushimit të lehonisë.

22 Ligji për punësim dhe sigurim në rast të papunësisë, "Gazeta zyrtare e Republikës së Maqedonisë" nr. 37/97, 25/00, 101/00, 50/01, 25/03, 37/04, 4/05, 50/06, 29/07, 102/08, 161/08, 50/10, 88/10, 51/11, 11/12, 80/12, 114/12, 39/14, 44/14, 44/14, 113/14, 56/15, 129/15, 147/15, 154/15, 27/16, 119/16, 21/18, 113/18 dhe "Gazeta zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut" nr. 124/19

Megjithëse të vetëpunësuarit nuk përmenden në këtë kontekst, në teori, nuk ka pengesa të dukshme për përdorimin e këtij instrumenti në rastet e personave të vetëpunësuar.²³

Si përfundim, për shkak se partneriteti i jetës nuk njihet në legjislacionin tonë, partnerët e jetës së të vetëpunësuarve nuk gëzojnë të drejtën e pushimit të lehonisë. Për më tepër, në përputhje me Ligjin për sigurimin shëndetësor, neni 5, paragrafi 1, pikat 1, 2 dhe 3, pushimi i lehonisë nuk vlen për gratë që janë të papuna dhe janë bashkëshortet e një personi të vetëpunësuar. Në thelb, sipas ligjit, personat e vetëpunësuar, por vetëm gratë e vetëpunësuar, mund të marrin kompensim rroge gjatë mungesës në punë për shkak të shtatzënisë, lindjes së fëmijës dhe amësisë. Lidhur me shumën e kompensimit të pagës gjatë pushimit të lehonisë, legjislacioni ynë devijon nga kriteret e përcaktuara në nenin 8 të Direktivës dhe shuma e kompensimit lidhet me nivelin e sigurimit të paguar nga gruaja para pushimit të lehonisë. Lidhur me zëvendësimin e përkohshëm të personave që përdorin pushimin e lehonisë, ekziston një boshllëk ligjor në legjislacionin ekzistues kombëtar; nuk ka dispozita që sigurojnë zëvendësime të përkohshme për personat që përdorin pushimin e lehonisë, megjithëse teorikisht mund të mos ketë pengesa për këtë.

23 Biljana Kotevska, 2019, Country report - Gender equality – Republic of North Macedonia – 2019

PËRFUNDIME DHE REKOMANDIME

Bazuar në analizën e paraqitur në këtë përmbledhje, janë identifikuar tre mangësi kryesore të së drejtës së brendshme në lidhje me zhvendosjen e Direktivës 2010/41. Ato janë (1) mungesa e përkufizimit dhe rregullimi i duhur i vetëpunësimit, (2) mosnjohja e partneritetit të jetës në mbrojtjen sociale dhe (3) mosrespektimi i standardeve të përcaktuara në direktivë në lidhje me përfitimet e amësisë. Për shkak të kësaj situatë, ne japim rekomandimet e mëposhtme:

- 1 Vendorsja e vetëpunësimit si formë e punësimit dhe njohja e personave të vetëpunësuar në Ligjin për marrëdhëniet e punës
 - 2 Miratimi i një ligji të veçantë që rregullon partneritetin civil si një formë e partneritetit dhe do të njohë partnerët e jetës në kushte të barabarta si bashkëshortët që kanë lidhur një martesë civile në përputhje me Ligjin për familjen në lidhje me fitimin e të drejtave, ose
 - 3 Ndryshimi i Ligjit për familjen në mënyrë që të njohë partneritetin jetësor në kushte të barabarta si partneriteti martesor dhe njohja e tij në të gjitha fushat e bashkëjetesës dhe fitimit të drejtës për mbrojtje shëndetësore dhe sociale në kushte të barabarta me partneritetin martesor
-

4 Ndryshimi i Ligjit për sigurimin shëndetësor, neni 4 duke siguruar mbrojtje sociale për partnerët e jetës së personave të vetëpunësuar, dhe jo vetëm për gratë e tyre dhe anëtarët e familjes

5 Ndryshimi i Ligjit për sigurimin shëndetësor për të mundësuar të drejtën e kompensimit të pagave gjatë mungesës në punë për shkak të shtatzënisë, lindjes së fëmijës dhe amësisë për gratë dhe partnerët e jetës së personave të vetëpunësuar, d.m.th. duke mundësuar përdorimin e kësaj të drejte nga burrat e vetëpunësuar dhe nga gratë dhe partnerët e tyre të jetës.

6 Ndryshimi i Ligjit për sigurimin shëndetësor në pjesën e përcaktimit të bazës për llogaritjen e kompensimit të pagës dhe lidhja e tij me shumën mesatare mujore të pagës së paguar në të cilën është paguar kontributi për sigurimin e detyrueshëm shëndetësor në dymbëdhjetë muajt e fundit para ndodhjes së rastit, për shkak të të cilit fiton të drejtën e kompensimit, në këtë rast shtatzënisë ose lindjes. Ndryshimi duhet të jetë në drejtim të mos lidhjes së kompensimit me sigurimin që gruaja pagoi para pushimit të lehonisë në mënyrë që të sigurojë të ardhura të mjaftueshme të garantuara.

7 Krijimi dhe zbatimi i një kornize ligjore gjithëpërfshirëse që do të sigurojë të drejtën e për pushim të lehonisë dhe të drejtën e kompensimit monetar për mungesën në punë për shkak të shtatzënisë, lindjes së fëmijës dhe lehonisë dhe për mbajtësit e sigurimeve shëndetësore të fermës familjare.

8 Ndryshimi i Ligjit për punësimin dhe sigurimin në rast të papunësisë në mënyrë që të përmenden shprehimisht personat e vetëpunësuar në dispozitën që i referohet zëvendësimeve të përkohshme të personave që përdorin pushimin e lehonisë nga puna për periudhën gjatë pushimit të lehonisë.

9 Ndryshimi i Ligjit për marrëdhëniet e punës për njohjen e llojeve të tjera të pushimit për shkak të shtatzënisë, lindjes dhe amësisë, përkatësisht njohja dhe rregullimi i pushimit të atësisë dhe pushimit prindëror si forma e pushimit në mënyrë që të mundësohet barazi më e gjerë gjinore, duke zvogëluar hendekun gjinor në tregun e punës, si dhe diskriminimin ndaj grave në fushën e marrëdhënieve të punës.

BIBLIOGRAFIA

- ▶ Anketa për fuqinë e punës, Rezultatet nga Popullata aktive në Republikën e Maqedonisë së veriut, tremujori II të vitit 2020, Enti Shtetëror për Statistikë
- ▶ Punësimi sipas seksit, moshës dhe statusit profesional, 2020, EuroStat
- ▶ Direktiva 2010/41 / BE e Parlamentit Evropian dhe Këshillit nga 7 korriku për aplikimin e parimit të trajtimit të barabartë mes burrave dhe grave të cilët kryejnë aktivitete në cilësi të vetëpunësimit dhe pezullimi i Direktivës së Këshillit 86/613 / BEE
- ▶ “Gratë dhe burrat në Maqedoninë e Veriut” 2019, Enti Shtetëror për Statistikë
- ▶ Ligji për punësim dhe sigurim në rast të papunësisë, “Gazeta zyrtare e Republikës së Maqedonisë” nr. 37/97, 25/00, 101/00, 50/01, 25/03, 37/04, 4/05, 50/06, 29/07, 102/08, 161/08, 50/10, 88/10, 51/11, 11/12, 80/12, 114/12, 39/14, 44/14, 44/14, 113/14, 56/15, 129/15, 147/15, 154/15, 27/16, 119/16, 21/18, 113/18 dhe “Gazeta zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut” nr. 124/19
- ▶ Ligji për familjen, “Gazeta zyrtare e Republikës së Maqedonisë” nr. 80/92, 9/96, 38/04, 33/06, 84/08, 67/10, 156/10, 39/12, 44/12, 38/14, 115/14, 104/15 dhe 150/15
- ▶ Ligji për sigurim shëndetësor, “Gazeta zyrtare e Republikës së Maqedonisë” nr. 25/00, 34/00, 96/00, 50/01, 11/02, 31/03, 84/05, 37/06, 18/07, 36/07, 82/08, 98/08, 6/09, 67/09, 50/10, 156/10, 53/11, 26/12, 16/13, 91/13, 187/13, 43/14, 44/14, 97/14, 112/14, 113/14, 188/14, 20/15, 61/15, 98/15, 129/15, 150/15, 154/15, 192/15, 217/15, 27/16, 37/16, 120/16, 142/16, 171/17 dhe “Gazeta zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut” nr. 275/19
- ▶ Ligji për tatimin mbi të ardhurat personale, “Gazeta zyrtare e Republikës së Maqedonisë” nr. 241/18 dhe “Gazeta zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut” nr. 275/19

- ▶ Ligji për sigurim shëndetësor, “Gazeta zyrtare e Republikës së Maqedonisë” nr. 25/00, 34/00, 96/00, 50/01, 11/02, 31/03, 84/05, 37/06, 18/07, 36/07, 82/08, 98/08, 6/09, 67/09, 50/10, 156/10, 53/11, 26/12, 16/13, 91/13, 187/13, 43/14, 44/14, 97/14, 112/14, 113/14, 188/14, 20/15, 61/15, 98/15, 129/15, 150/15, 154/15, 192/15, 217/15, 27/16, 37/16, 120/16, 142/16, 171/17 dhe “Gazeta zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut” nr. 275/19
- ▶ Ligji për punësim dhe sigurim në rast të papunësisë, “Gazeta zyrtare e Republikës së Maqedonisë” nr. 37/97, 25/00, 101/00, 50/01, 25/03, 37/04, 4/05, 50/06, 29/07, 102/08, 161/08, 50/10, 88/10, 51/11, 11/12, 80/12, 114/12, 39/14, 44/14, 44/14, 113/14, 56/15, 129/15, 147/15, 154/15, 27/16, 119/16, 21/18, 113/18 dhe “Gazeta zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut” nr. 124/19
- ▶ Ligji për kontribute nga sigurimi i detyrueshëm social, “Gazeta zyrtare e Republikës së Maqedonisë” nr. 142/08, 64/09, 156/09, 166/10, 53/11, 185/11, 44/12, 15/13, 91/13, 170/13, 97/14, 113/14, 180/14, 188/14, 20/15, 48/15, 129/15, 217/15, 190/16, 171/17, 35/18 dhe 247/1
- ▶ Raport i Komisionit Evropian për progresin e Maqedonisë së Veriut për vitin 2019, fq.50
- ▶ Version i konsoliduar nga Marrëveshja e Bashkimit Evropian, Official Journal C 326 , 26/10/2012 P. 0001 - 0390
- ▶ Kapitulli për të drejtat fundamentale të Bashkimit Evropian, 2010/C 83/02
- ▶ Rezoluta e Parlamentit Evropian nga 14 janari 2014 për mbrojtjen sociale për të gjithë, duke përfshirë edhe punëtorët e vetëpunësuar (2013/2111 (INI))

- ▶ Stojanović Gjorgjević Dijana, Tomić Tanja, Kunovska Violeta, Vasileva Ana, 2018 Shkup, "Analiza e gjendjes së grave në mjediset rurale: më shumë pengesa se sa mundësi" – Komiteti i Helsinkit për të drejtat e njeriut në Republikën e Maqedonisë fq.69
- ▶ Barnard Catherine and Blackham Alysia, (2015), "Self-Employed The implementation of Directive 2010/41 on the application of the principle of equal treatment between men and women engaged in an activity in a self-employed capacity", European Network of Legal Experts in the Field of Gender Equality
- ▶ Kotevska Biljana, 2019, Country report - Gender equality – Republic of North Macedonia – 2019
- ▶ Quintanilla Barba Carmen Rapporteur EPP/CD „Rural women in Europe” - Committee on Equal Opportunities for Women and Men, pg.17

